

תפלת מעריב במוצ"ש^[א]

- א. נהוג שמי שחל היארציי"ט של א' מהוריו באחד מימות השבוע הבא, יורד לפני התיבה בתפלה זו^[ב].
- ב. רבותינו הק' אינם מתפללים תפלה זו במקומם הקבוע מימין הארון הקודש (אלא עומדין לשמאלו)^[ג].

מגן וצנ"ה

ג"כ כעין הסתלקות ויארציי"ט (וכן הובא בספר גשר החיים חלק א' פרק ל"ב בהערה).

באחד השנים כשהיה כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל בפולין עם ציבור מצומצם, נודמן היארציי"ט של הרבנית הצדיקת מרת בלומא רחל ע"ה הי"ד אמו של כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל באחד מימות השבוע, ובמוצאי שב"ק ההיא חל ג"כ היארציי"ט של א' ההורים של א' המשתתפים. נענה רבינו ואמר ליתום פלוני שבאם לא יהא כדי חלוקת הציבור לשני מנינים, יתפלל הלה תפלת מעריב לפני התיבה, והסביר מרן זצ"ל כי שורש המנהג להתפלל במוצאי שבת לפני היארציי"ט נובע מחמת שבימי קדם לא התקיים תמיד מנין בכל תפלות ימות החול (בעיירות קטנות), ועל כן הנהיגו שיתפלל עכ"פ במוצאי שבת שקודם היארציי"ט (כי בשבת ממילא התאספו הבעלי מלאכות והבעלי בתים מחמת ביטול מלאכה). אך תפלת היתום ביום היארציי"ט עצמה הוא הלכה מפורשת (י"ד סימן שע"ו סעיף ד' ברמ"א), ועל כן יש לו דין קדימה.

[ג] כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל הגיד, כי בכל מוצאי שבת קודש לאחר סעודה שלישית היה זקינו כ"ק מרן

[א] נהוג היה מקדמת דנא לכנות את מוצאי שבת בכינוי "שַׁבַּת צו נאכטס", וכן היה מרגלא בפומיה דכ"ק מרן אדמו"ר מהר"ש זצוק"ל. וראה בספה"ק זרע קודש (בראשית ד"ה א"י ונקדים) שכתב, "ביציאת שבת אנו קורין את ליל [מוצאי שבת השייך ליום] א', על שבת, בלשון אשכנז "שב"ת צ"ו נאכטס", ולכאורה היה ראוי להיות להיפוך, לקרות את ליל כניסת שבת על שבת וליל יציאת שבת על שם החול כי הלילה הולכת אחר יום שלאחריו. רק כי מורה כנ"ל על קדושת שבת שמתערב בחול, ולכן גם ליל מוצאי שבת קורין על שם שבת, שקדושת שבת משפיע לימי החול".

[ב] בן מנהג העולם, והובא בקצה המטה על שער אפרים (דיני קדיש יתום שער ד' סק"ה), שו"ת מהר"ם בריסק (חלק א' סימן קי"ח), שו"ת קנין תורה (חלק ב' סימן צ"א) ושאר פוסקים, וכן משמע במקור חיים (להחות יאיר ז"ל, קיצור הלכות סימן רצ"ג), עיי"ש.

כ"ק מרן אדמו"ר זצוק"ל נתן טעם לשבח להמנהג, כי במוצאי שבת האחרון לימי חיי הנפטר, יצאה ממנו הנשמה יתירה לגמרי (ושוב לא חזרה), נמצא שהוא

ג. מתחילים "והוא רחום" [ד], ומאריכים קצת באמירתה [ה].

מגן וצנ"ה

להרה"ג ר' אהרן ירוחם בהג"ר חיים יצחק ירוחם זצ"ל
אב"ד אלטשטאדט מח"ס הנ"ל) שכן נהג הרה"ק
רבי שלום מקאמינקא זי"ע, שבמוצ"ש
היה יושב בצד השולחן ולא בראשו.

☆

במוצאי שבת שחל בו פורים או חול
המועד, אין רבותה"ק משני
מקומם [דהא כל הטעם משום סימן
אבילות, ואין מראין אבילות ביו"ט].

☆☆☆

ב"ק מרן אדמו"ר שליט"א מדקדק
לפתוח קצת את אבנטו ולהדקו
מחדש לקראת תפילת ערבית, משום
הכנה לתפלה (וראה עוד מה שכתבנו לעיל עמוד
תנ"ב הערה צ"ח).

[ד] בספה"ק קדושת ציון (לשבת, ד"ה ולא
נחתו) הובא דבר תורה
ממכתב קדשו, ובתו"ד מביא הא דידוע
מזוהר הק' וספרי צדיקים שבשבת
קודש בטילין ושבתין כל החיצונים
והסטרא אחרא, ואין להם שליטה, ואין
פגע ביום המקודש הזה, לכן במוצאי
שבת קודש כאשר ממשמים ובאים ימי
החול, והם יוצאים מעמקא דתהומא
רבא כמבואר בספרים הק', לזאת תקנו
לומר בתפלה שיר של פגעים לבטל
כחם גם בימי החול, שלא יהיה להם
כח לשלוט גם בשבת ימי המעשה,
ומתפללים תפלת ערבית "והוא רחום
יכפר" וגו', עיי"ש.

[ה] כתב הרמ"א (סימן רצ"ג סעיף ג') ונוהגים
לומר "והוא רחום" ו"ברכו"
באריכות נועם כדי להוסיף מחול על
הקודש. ובשערי תשובה (שם) הביא

אדמו"ר הקדושת ציון זצוק"ל מתפלל
תפלת מעריב שלא במקומו הקבוע
לתפלה (אלא אצל מקום ישיבתו בעת
עריכת שולחנו הטהור). וסיפר רבינו
שתמה על סיבת הדבר, והרהר בדעתו
שבדאי נהג כן זקינו כ"ק מרן הקדושת
ציון זצ"ל מחמת איזה טעם. לימים נודמן
ששהה בארה"ק ת"ו בבית ידיד נעוריו
וש"ב=הגה"צ מוה"ר משה הלברשטאם
זצ"ל חבר בד"צ העדה החרדית
בירושלים ת"ו, ובא לידו ס' ברכת אהרן
(קארלין), ונפל מבטו בדף אחד ומצא שם
(מאמרים וסיפורים דף קכ"ב) כתוב לאמור,
"הטעם שהקפידו רבותינו הקדושים
[לבית קארלין] שלא לעמוד על מקומם
המיוחד בתפלת ערבית של מוצאי שבת
קודש, היינו משום פטירת משה". [היינו
כדין אבל ל"ע, שאינו יושב על מקומו
הקבוע בבית המדרש, ראה בשולחן ערוך
יו"ד סימן שצ"ג]. רבינו שמח על זה
כמוצא שלל רב, וכשחזר לביתו הציע את
הרהורי לבו בפני אביו כ"ק מרן אדמו"ר
מהר"ש זצוק"ל, והראה לו מקור הדברים
מספר הנ"ל באמרו שמסתברא שלכן היה
כ"ק מרן הקדושת ציון זצ"ל נוהג כך.
כ"ק מרן מהר"ש זצ"ל נהנה מאד לשמע
הדברים מפי בנו כ"ק מרן זצ"ל, וצהלו
פניו על שנתברר לו הנהגה מאורחות חייו
של אביו כ"ק מרן הקדושת ציון זצ"ל
שהיה בו משום ענין מטעם הנ"ל, והנהיג
לדקדק על כך.

ונראה שמנהג זה נובע מאבותיהם הק'
לבית קאמינקא, וכמ"ש בהקדמה
לשו"ת ברכת חיים (קונטרס עלים בוכים